

С. С. Святошнюк

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін

ГАРАНТІЯ ЯК ВИД ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» визначає термін «фінансова послуга» таким чином: «...операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок

чи за рахунок цих осіб у випадках, передбачених законодавством, за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів» [1, ст. 1].

Крім того, ч. 1 ст. 901 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) визначає поняття договору про надання послуг: «За договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором» [5]. У ч. 2 цієї ж статті закріплено, що таке положення може застосовуватись до будь-якого договору про надання послуг.

Враховуючи вищезазначене, можна виокремити три головні ознаки фінансової послуги, а саме: 1) операції здійснюються на користь третіх осіб, тобто мають посередницький характер; 2) предметом операції є фінансові активи; 3) мета операції — одержання прибутку або збереження реальної вартості фінансового активу [5, с. 209].

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» видача гарантії є одним із видів фінансових послуг [1].

У ст. 560 ЦК України визначено, що за гарантією банк, інша фінансова установа, страхова організація (гарант) гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку [2].

Крім того, ст. 200 Господарського кодексу України (далі — ГК України) визначає гарантію як специфічний засіб забезпечення виконання господарських зобов'язань шляхом письмового підтвердження (гарантійного листа) банком, іншою кредитною установою, страховою організацією (банківська гарантія) про задоволення вимог управленої сторони у розмірі повної грошової суми, зазначеної в письмовому підтвердженні, якщо третя особа (зобов'язана сторона) не виконає вказане у ньому певне зобов'язання або настануть інші умови, передбачені у відповідному підтвердженні [3].

На нашу думку, ГК України в цілому вірно розкриває сутність гарантії, чітко визначаючи зміст гарантійних правовід-

носин, тобто що саме, в яких чітко визначених розмірах та в яких випадках гарант зобов'язаний забезпечити. Проте у визначенні гарантії, закріпленому у ГК України, відсутня вказівка на таку ознаку гарантії, як оплатність, що закріплена у ст. 567 ЦК України.

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» гарантія за своєю правовою природою є фінансовою послугою. Однак, на відміну від гарантії як способу забезпечення виконання зобов'язання, визначення поняття гарантії як виду фінансових послуг відсутнє у законодавстві. У зв'язку з чим виникає питання: в якому випадку гарантія буде розглядатись як фінансова послуга?

Разом з тим деякі правові ознаки гарантії як виду фінансових послуг закріплені у законодавстві. Зокрема, як вже зазначалось вище, у ст. 567 ЦК України визначено, що гарантія є оплатною послугою. Сторони повинні передбачити оплату на користь гаранта та визначити її розмір та порядок здійснення [2].

Також слід зазначити, що, оскільки надання гарантії є одним із видів фінансових послуг, суб'єктний склад гарантії є особливим — фінансові установи та організації, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності. Фінансова установа — це юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, і внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку [4]. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг [1].

Крім того, «гарант має право на зворотну вимогу (регрес) до боржника у разі сплати кредитором грошової суми відповідно до умов гарантії». Також зобов'язання гаранта обмежуються певною сумою [4]. Так, наприклад, за договором страхування автомобіля може бути передбачений граничний обсяг суми, яку буде виплачено гарантом у разі пошкодження автомобіля.

Враховуючи вищезазначене, виокремимо основні ознаки гарантії як виду фінансових послуг: 1) специфічне коло суб'єктів, які надають гарантію як фінансову послугу; 2) гарантія є оплатною послугою; 3) право гаранта на регресну вимогу; 4) чітка визначеність та обмеженість гарантії як фінансової послуги.

Література

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України від 12.07.2001 із змін., внес. згідно із законами України: за станом на 15.10.2016. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. — Назва з екрана.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 із змін., внес. згідно із законами України : за станом на 15.10.2016. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. — Назва з екрана.
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 із змін., внес. згідно із законами України : за станом на 15.10.2016. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. — Назва з екрана.
4. Горбач Л. М. Ринок фінансових послуг [Електронний ресурс] : навч. посібник / Л. М. Горбач, О. Б. Каун. — К.: Кондор, 2009. — 436 с. — Режим доступу : <http://pidruchniki.com/2015060964895/> — Назва з екрана.
5. Святошнюк С. С. Поняття та види фінансових послуг за законодавством України [Текст] / С. С. Святошнюк // П'яті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васильовського : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22 травня 2015 р.) / відп. ред. І. С. Канзафрова. — Одеса : Астропринт, 2015. — С. 208–211.